

**Zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na poszczególnych etapach
konkursu i wykaz literatury obowiązującej uczestników
oraz stanowiącej pomoc dla nauczyciela**

1. Cele konkursu:

- 1) zainteresowanie uczniów najnowszą historią Polski, ze szczególnym uwzględnieniem robotniczych protestów Czerwca 1976 r. (w Radomiu, Ursusie i Płocku) i powstania KOR, ROPCiO, KPN, SKS i WZZ,
- 2) ukazanie, jak działalność organizacji opozycyjnych z lat 70. przyczyniła się do powstania „Solidarności”,
- 3) porównanie programów i metod działania różnych odłamów opozycji oraz ocena ich wpływu na obalenie systemu komunistycznego w Polsce,
- 4) pokazanie naczelnego miejsca NSZZ „Solidarność” pośród innych organizacji opozycyjnych,
- 5) zachęcenie uczniów do poznawania losów uczestników organizacji opozycyjnych lat 70. i 80. w najbliższym otoczeniu – gminy, powiatu, województwa; poprzez to poznanie i zrozumienie przyczyn i sensu oporu wobec reżimu komunistycznego,
- 6) unaocznienie praktyk działania państwa komunistycznego, metod atomizacji społeczeństwa i represyjnego charakteru niesuwerennej państwowości PRL,
- 7) kształtowanie postawy przywiązania do wolności i miłości Ojczyzny; zrozumienie znaczenia odwagi i poświęcenia na rzecz innych w dzisiejszych czasach,
- 8) rozwijanie umiejętności wyszukiwania i korzystania z informacji zawartych w różnych źródłach i publikacjach oraz ich krytycznej analizy.

2. Zakres wymaganej wiedzy obowiązujący na wszystkich etapach konkursu:

- 1) przebieg protestu robotników w Radomiu, Ursusie i Płocku w czerwcu 1976 r.,
- 2) przyczyny i skutki wydarzeń czerwcowych,
- 3) powstanie i działalność: KOR, ROPCiO, KPN, SKS, WZZ,
- 4) związek pomiędzy wyborem Jana Pawła II i jego pielgrzymką do Polski w 1979 r. a powstaniem „Solidarności”,
- 5) przyczyny i skutki wydarzeń sierpniowych 1980 r. oraz rola „Solidarności” w przemianach politycznych i ustrojowych
- 6) kształtowanie się różnych nurtów opozycji w latach 80.,
- 7) istota PRL-u i metody działania państwa komunistycznego przełomu lat 70. i 80. XX wieku

**3. Zakres wymaganych umiejętności obowiązujący na wszystkich etapach konkursu:
Uczeń:**

- 1) ze zrozumieniem posługuje się terminologią historyczną;
- 2) umieszcza wydarzenia, fakty, procesy we właściwym czasie i przestrzeni historycznej, ustala kolejność wydarzeń;
- 3) dostrzega związki przyczynowo-skutkowe;

- 4) wyszukuje informacje pochodzące z różnych źródeł (np. wywiady z uczestnikami wydarzeń i ich potomkami, relacje, prasa, dokumenty, ikonografie);
- 5) interpretuje teksty źródłowe, opracowania historyczne oraz zebrane przez siebie wywiady lub relacje;
- 6) odróżnia fakty od opinii, prawdę historyczną od fikcji;
- 7) uzasadnia stanowisko własne lub cudze, posługując się argumentami.

3. Wykaz literatury dla uczestników konkursu:

Etap szkolny:

1. Szkolne podręczniki do nauczania historii dopuszczone do użytku przez Ministerstwo Edukacji – zagadnienia obejmujące temat konkursu.
2. A. Dziurok, M. Gałęzowski, Ł. Kamiński, F. Musiał, *Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski*, Warszawa 2023. [<http://www.polska1918-89.pl>]
 - Podrozdział: *Kierownicza rola partii* (str. 379-380);
 - Podrozdział: *Czerwiec'76* (str. 380-383);
 - Podrozdział: *Nowa opozycja* (str.383-386);
 - Podrozdział: *Śmierć studenta* (str. 387-388);
 - Podrozdział: *Rozwój opozycji* (str. 389-392);
 - Podrozdział: *Przyjaźń ponad granicami* (str. 392-393);
 - Podrozdział: *„Habemus papam”* (str.393-396);
 - Podrozdział: *U progu buntu* (str. 397-398);
 - Podrozdział: *Gospodarka* (str. 399-401);
 - Podrozdział: *Kultura* (str. 402-405);
 - Rozdział: *Koniec PRL-u* (str. 412-464);

Etap rejonowy - literatura pomocnicza do ewentualnego wykorzystania podczas pisania pracy:

- 1) Andrzej Anusz, *Przytulisko. Kościół katolicki wobec opozycji politycznej w Polsce w latach 1976-1980*, Warszawa 2001
- 2) Timothy Garton Ash, *Polska rewolucja: Solidarność*, Warszawa 1989
- 3) Leszek Biernacki, *Kronika Solidarności. 20. lat dzień za dniem...*, Sopot 2000.
- 4) „Biuletyn IPN” 4 (125) 2011
- 5) Ciolek Erazm, *„Solidarność”, sierpień 1980 – sierpień 1989/„Solidarność”, August 1980 – August 1989*, Warszawa 2010.
- 6) *Czerwiec 1976 w materiałach archiwalnych*, oprac. Jerzy Eisler, Warszawa 2001
- 7) *Droga do niepodległości. Solidarność 1980–2005*, oprac. Adam Borowski, Mirosława Łątkowska, Warszawa 2005
- 8) Krzysztof Dubiński, *Rewolta radomska: czerwiec 1976*, Warszawa 1991

- 9) Antoni Dudek, *Reglamentowana rewolucja: rozkład dyktatury komunistycznej w Polsce 1988–1990*, Kraków 2004
- 10) *Encyklopedia Solidarności. Opozycja w PRL 1976–1989*, Warszawa 2010.;
[\[www.encyklopedia-solidarnosci.pl\]](http://www.encyklopedia-solidarnosci.pl)
- 11) Andrzej Friszke, *Polska Gierka*, Warszawa 1995
- 12) Lawrence Goodwyn, *Jak to zrobiliście? Powstanie Solidarności w Polsce*, Gdańsk 1992
- 13) Maciej Gawlikowski, Mirosław Lewandowski, *No future! Historia krakowskiej FMW*, Kraków 2014
- 14) Jerzy Holzer, „Solidarność” 1980–1981. *Geneza i historia*, Warszawa 1990
- 15) Janina Jankowska, *Portrety niedokończone. Rozmowy z twórcami „Solidarności” 1980–1981*, wstęp, opracowanie i kalendarium Andrzej Friszke, Warszawa 2004
- 16) Jakub Karpiński, *Wykres gorączki. Polska pod rządami komunistycznymi*, Lublin 2001
- 17) *Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do wolności*, red. Michał Wenklar, Kraków 2011
- 18) Maciej Korkuć, Jarosław Szarek, *Zakopiańska „Solidarność” 1980-1989*, Zakopane 2006
- 19) Krzysztof Kosiński, *Nastolatki '81: świadomość młodzieży w epoce „Solidarności”*, Warszawa 2002
- 20) *Lekcja sierpnia. Dziedzictwo „Solidarności” po dwudziestu latach*, red. Dariusz Gawin, Warszawa 2002
- 21) Jan Józef Lipski, KOR, Londyn 1983
- 22) Andrzej Micewski, *Kościół wobec „Solidarności” i stanu wojennego*, Paryż 1987
- 23) *Niezależne Zrzeszenie Studentów 1980–1989. Obrazy; koncepcja, wybór i opracowanie materiałów*: Joanna Dutka, Maciej Zakrzewski, teksty wprowadzające do rozdziałów: Jarosław Szarek, Kraków 2010
- 24) *Niezależne Zrzeszenie Studentów w Krakowie w latach 1980-1990: wybór dokumentów*, t. 1: 1980-1981, red. Henryk Głębocki, Zuzanna Dawidowicz, Kraków 2014.
- 25) NSZZ „Solidarność” 1980–1989, t. 2–7, red. Łukasz Kamiński i Grzegorz Waligóra, Warszawa 2010
- 26) NSZZ „Solidarność” 1980–1981: *podstawowe dokumenty, kronika działalności, bibliografia*, red. Bronisław Pasierb, Wrocław 1990
- 27) *Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956-89*, red. Jan Skórzyński, Paweł Sowiński, Małgorzata Strasz, t. 1, Warszawa 2000, t.2 Warszawa 2002
- 28) Andrzej Paczkowski, *Droga do „mniejszego zła”. Strategia i taktyka obozu władzy lipiec 1980 – styczeń 1982*, Kraków 2001
- 29) *Rodem z Solidarności – sylwetki twórców NSZZ „Solidarność”*, red. Bogusław Kopka i Ryszard Żelichowski, Warszawa 1997
- 30) Sasanka Paweł, *Czerwiec 1976. Geneza-przebieg-konsekwencje*, Warszawa 2006

- 31) *Solidarność 1980–1989*, oprac. Anna Piekarska, Tomasz Kozłowski, Jan Olaszek, Warszawa 2010
- 32) *Solidarność Małopolska 1980-1981: wybór dokumentów*, oprac. Marcin Orski, Adam Roliński, Ewa Zając, Kraków 2006
- 33) „*Solidarność*” w imieniu narodu i obywateli, red. Marek Latoszek, Kraków 2005
- 34) *Solidarność w ruchu 1980–1981*, red. Marcin Kula, Warszawa 2000
- 35) Jarosław Szarek, *Czarne juwenalia. Opowieść o Studenckim Komitecie Solidarność*, Kraków 2027
- 36) Alojzy Szudrowicz, *NSZZ „Solidarność” 1980–1981: zarys działalności w świetle prasy i innych źródeł*, Bydgoszcz 1998
- 37) Teka edukacyjna IPN *Czerwiec '76. Krok ku wolności*, Warszawa 2002
- 38) Teka edukacyjna IPN *Z Solidarnością do wolności*, Szczecin-Warszawa 2011
- 39) Grzegorz Waligóra, *ROPCiO. Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela 1977–1981*, Warszawa 2006
- 40) *Wizyta Jana Pawła II w Polsce 1979 – dokumenty KC PZPR i MSW*, wstęp i oprac. Andrzej Friszke i Marcin Zaremba, Warszawa 2005.

Artykuły i materiały edukacyjne dostępne w Internecie:

- www.sowiniec.com.pl
- www.solidar.pl
- <https://sw.ipn.gov.pl>
- <https://wzz.ipn.gov.pl>